

LLIBRES

Mònica Garcia

EL BAIX PENEDÈS. HISTÒRIA I ESTRUCTURA SOCIAL, MEDI AMBIENT I LLEURE

Ed. Fundació Àngels Garriga de Mata. Saifores 2007.

Complet volum de referència, primer resultat d'un projecte de la Fundació Àngels Garriga en una iniciativa impulsada per la malaguanyada Marta Mata que, com s'indica en l'estudi introductor, vol posar a l'abast dels educadors un completíssim material de referència per tal que a les escoles es pugui treballar en base a l'arrelament dels infants i joves a la terra que els és pròpia. Hom espera ben aviat poder veure altres volums que completin la perspectiva del nostre Penedès.

En definitiva, un volum de més de quatre-centes pàgines que ens ofereix una perspectiva històrica de la comarca des de la prehistòria fins a la reivindicació actual del gran Penedès i la seva vegueria. El volum analitza igualment l'estructura social de la zona i dedica un ampli espai a l'anàlisi del medi físic, el paisatge i els problemes ecològics per entrar finalment en la temàtica del lleure. Mapes, figures, taules i un important gruix d'annexos i bibliografia completen una edició totalment actualitzada que fa d'aquest treball un element de referència essencial per a preparar i revisar la didàctica de la comarca a les nostres escoles.

J. M. L.

Ramon Arnabat i Rosa Toran

EUSEBI PÉREZ MARTÍN. RECORDAR PER VIURE, VIURE PER RECORDAR

Ed. Ajuntament de Vilafranca, 2008.

Des de la base de testimonis personals, familiars i documentals aquest volum proposa una recorregut per la biografia d'un vilafranquí que en molts aspectes podria resumir i sintetitzar l'atzar vital que va marcar milers d'éssers humans a l'Europa del segle XX. En la primera part Ramon Arnabat ressegueix els trets de formació d'Eusebi Pérez del 1920 fins al 1939 en el qual seria la forja dels ideals llibertaris en l'entorn republicà, la seva participació en la Guerra Civil i el final d'una etapa vital. Tot seguit és Rosa Toran qui remarca els trets vitals d'Eusebi Pérez, primerament com a refugiat a França, tot seguit el seu pas pel camp de Mauthausen (amb un apartat especialment interessant dedicat a les discrepàncies a l'entorn de l'alliberament del camp que ens permet una reflexió sobre les diverses cares de la memòria oral), i finalment l'etapa de l'exili que l'hauria de portar finalment a Veneçuela, on morirà el 2007 poc abans que aquest volum veiés la llum.

El volum es complementa d'entrada amb diversos textos introductoris a cura de Rodríguez Zapatero, Marcel Esteve, Joan Saura i Òscar Pérez, un dels fills del biografat, amb uns annexos entre els quals la relació d'altpenedesencs als camps de concentració nazis. Les fotografies i documents que acompanyen l'edició permeten completar un volum que aconsegueix l'objectiu de deixar testimoniatge escrit de la història en l'exemple d'una vida sense defugir una prosa planera de lectura

agradosa, a la recerca del caire de malastruga exemplaritat que va tenir la biografia d'aquest penedesenc.

J. M. L.

Jordi Llavina

NINGÚ [NO] HA ESCOMBRAT LES FULLES

Ed. Ara Llibres. Badalona 2008.

Apuntem d'entrada la nostra perspectiva canònica i la disconformitat amb la sintaxi del títol (amb tots els respectes pel sempre venerat mestre Joan Solà), i tot seguit remarquem que és aquest un volum de narracions, dotzena i mitja, més aviat breus, obra d'un poeta. La remarca del caràcter poètic com a tret biogràfic de Llavina és, a la nostra manera de veure, essencial aquí. D'un narrador, hom en pot esperar una història, si de cas una breu anècdota, de qualsevol manera alguna situació que avança, que ve d'un punt i arriba a un altre. En el poeta, però, sovint només hi ha un estat d'ànim i aquest és el contingut del volum, un estat d'ànim certament nostàlgic (*contracorber-ta dixit*) i potser fins i tot d'una certa lucidesa, però sense una voluntat narrativa.

Hom s'hi pot trobar relativament bé en la lectura d'aquestes pàgines de prosa, pot identificar-se amb els personatges i les situacions del temps actual que aquí es descriuen, però no pot esperar trobar-hi ni el més mínim moviment de transcendència, ni tan sols l'anècdota o el detall d'ironia. Aquí no passa res en absolut, és la niciesa del temps que ens ha tocat viure, l'absurditat d'un dia rera l'altre. Jordi Llavina en fa un retrat contundent i hi deixa anar la seva espiritualitat ben poètica, sovint esllanguida, més d'una vegada fastiguejada, en ocasions d'incomprensió amb l'entorn, amb descripcions d'estats anímics i pinzellades de minimalisme,

un retrat al fresc dels llimbs del viure, els d'ara mateix.

J. S. B.

Salvador Llorac / Blai Carda

L'ESPERIT DE L'ATENEU AGRÍCOLA DE SANT SADURNÍ D'ANOIA

Ed. Ateneu Agrícola. Sant Sadurní d'Anoia 2008.

Heus ací un volum preciós, com se'n veuen pocs, editat amb cura i una certa dosi de luxe sense ostentacions, amb tapa dura i impressió a color que fins i tot agraeixen les imatges històriques originals en blanc i negre. Tot plegat per a celebrar el centenari de la primera pedra de l'Ateneu Agrícola de Sant Sadurní, entitat de referència a la població i no sols en l'àmbit esportiu. Apuntem d'entrada que Salvador Llorac hi ha fet molt bona feina, però també que el volum no seria aquesta petita joia tan agradable sense la llarga tasca de Blai Carda i pel que fa a les fotografies; tot plegat –text i imatges– aconseguen fer del volum una veritable metàfora d'aquest esperit de l'Ateneu que s'anuncia al títol, perquè hom sap que les entitats moltes vegades són quelcom més que un espai, un edifici i una història, són un símbol d'identitat, un element de referència i d'orgull en una comunitat humana, són... una espiritualitat.

Més enllà d'això no sé pas si afegir-hi gran cosa: Salvador Llorac, amb la cura de sempre, ha resseguit les arrels històriques de la institució, ha posat al descobert la base maçònica de la seva fundació, ha resseguit els anys que porten a la guerra, els de postguerra amb les seves dificultats i condicions, ha aplegat nombrosíssima informació i documents sobre totes les etapes i especialment de les darreres

dècades, des que l'entitat esdevé municipal fins al retorn a la societat i el punt d'inflexió olímpica del 1992. El volum es completa amb una descripció de l'arxiu i el patrimoni, amb un ampli recull fotogràfic, amb una referència de cloenda sobre l'hoquei sobre patins i amb un complet apèndix documental i bibliogràfic. El llibre, però, és molt més que aquesta referència a tall d'índex, és un conjunt arrodonit, ben presentat, acurat fins al darrer detall, el paper i la impressió posem pel cas. Una petita/gran joia de la bibliografia sadurninenca i també penedesenca.

J. S. B.

Montserrat Comas

VÍCTOR BALAGUER I LA IDENTITAT COL·LECTIVA

Ed. Afers. Catarroja 2008.

Una felix iniciativa de l'editorial del País Valencià ha permès a Montserrat Comas aplegar en un volum prop d'una desena de treballs realitzats en el decurs de molts anys, publicats de forma esparsa i ara revisats, ampliat i aplegats de forma conjunta a l'entorn de la personalitat i la trajectòria de Víctor Balaguer. No es tracta pas d'un volum essencialment biogràfic, sinó un aplec de dibuixos al natural sobre bona part dels significats objectius que van moure Balaguer en un projecte d'identitat nacional que va esdevenir en part realitat a la capital del Garraf. Comas reconeix que ha comptat amb l'avantatge de treballar amb documentació de primera mà, però també que la personalitat caleidoscòpica de Balaguer no facilita pas la interpretació del paper que va voler jugar en situacions com la derivada de l'aixecament del 1868.

Des d'ara aquest serà un volum de referència obligada, al costat d'altres editats

per la Biblioteca Museu Balaguer com les actes del col·loqui sobre el Romanticisme, però no podem pensar que Balaguer s'enllesteix en poc més de dues-centes cinquanta pàgines. Tot i la nombrosa documentació i correspondència estudiada per Montserrat Comas, ella mateixa apunta a les pàgines inicials com el fons documental i epistolar del polític arrelat a Vilanova és amplíssim i ha de permetre fer-hi encara una labor atenta que contribueixi a remarcar les línies d'un pensament i visió política que aquest volum apunta ja amb detallada i pedagògica determinació.

J. M. L.

Francesc Roma

JOSEP MILÀ. L'AMOR A LA MUNTANYA NEIX FINS I TOT EN TEMPS DE GUERRA

Col. Pioners. Ed. Cossetània. Valls 2008.

Heus ací un volum directe, de testimoniatge en primera persona que fa, certament, justícia a qui n'és el seu protagonista i que intenta aplegar les referències de forma directa, en una primera persona de testimoniatge oral a través d'una tasca ben acurada de Francesc Roma per aplegar la memòria oral d'en Josep Milà, vilafranquí il·lustre, tot i que per camins ben poc habituals, camins de catalanisme, d'estimació al país i a la llibertat, un exercici que en una llarga etapa del segle XX a casa nostra sols es va poder exercir des de la clandestinitat i la soledat de la muntanya, dins i fora del nostre territori.

Més enllà de l'àmbit estricte de la seva vila en Milà sols és conegut per les seves gestes muntanyenques i el seu caire heterodox, lluny de l'alpinisme d'alta competició i sobre la base del sentiment d'amor a la muntanya. Més enllà, Milà és sols un pagès il·lustre del Penedès,

entre altres coses, perquè és una de les primeres vegades que es fa justícia a una biografia singular que el seu mateix protagonista mai no s'ha preocupat de divulgar. En definitiva, la lectura del volum és tan planera com especialment recomanable per a tothom, dibuixa amb nitidesa i sense mitges tintes, en testimoniatge directe, el paisatge humà de la Catalunya de bona part del segle XX perquè, com s'apunta en l'epíleg, "recordant el passat ens anem dient que un altre món és possible... prevenim els futurs que no ens agraden".

J. S. B.

Montserrat Sala i Montserrat Totosaus

L'ANTIC INSTITUT MILÀ I FONTANALS I LA SEVA HISTÒRIA

Ed. Ajuntament de Vilafranca del Penedès 2008.

Una crònica prou completa, tot i les dificultats d'aquest tipus de treballs, de l'Institut d'Ensenyament Secundari Manuel Milà i Fontanals, que obrí les seves portes el 1933 a l'espai de la que havia estat escola de l'Hospital i les va cloure al vell edifici dels Maristes cap als anys cinquanta. Crònica d'uns anys difícils, amb una notable manca d'infraestructures i amb més voluntat que no pas recursos, fins i tot en els difícils temps de la postguerra. El volum sembla remarcar, però, com el tarannà d'aquells anys i de l'aprenentatge rebut s'ha mantingut en les generacions que en van gaudir i en els docents, ara ja traspassats gairebé tots, que el van fer possible, i heus ací que, una vegada més, es remarca com és l'esperit i la voluntat didàctica i educativa la que fa la veritable escola, més que no pas les edificacions i els recursos materials.

Tot i això, el volum no va més enllà d'un prou destacable aplec de dades, de mate-

rial de tota mena, referències cronològiques i un ampli anecdotari, una crònica –sempre incompleta, com s'esdevé en treballs d'aquest abast– en la qual ha primat la constància i la bona voluntat de les autores, però a la qual manca una contextualització que resulta imprescindible si volem anar més enllà de la crònica per entendre el valor històric d'unes etapes en els quals la promoció de l'ensenyament i de l'educació partia de bases i plantejaments específics en l'entorn de la Catalunya republicana i d'altres prou diversos en les primeres dècades del franquisme.

J. M. L.

DD.AA. (*)

LES GUNYOLES: L'EMPENTA DE MIL ANYS D'HISTÒRIA

Ed. Ajuntament d'Avinyonet del Penedès 2008.

En primer lloc deixeu-me agrair la vostra invitació de poder estar amb vosaltres, participant en aquesta presentació del vostre novell llibre. Per tres motius: per la simpatia que sempre he tingut envers el vostre poble de marcada tradició, pel caliu que sempre esteu donant i per la voluntat de mantenir les vostres tradicions, que no són poques, revifant les nostres arrels penedesenques.

En segon lloc, perquè de quan era petit (tenia vuit anys), en recordo vagament els tristos fets de la guerra del 36-39, quan el nostre senyor rector de Sant Pere Molanta, mossèn Manuel Carrasco, vingué a parar, mig perdut, a prop del vostre poble, al Maset d'en Vendrell, juntament amb la seva majordona. Una bona dona, veïna nostra, la Marieta Ràfols de cal Jaumet, els portà menjar durant uns dies, fins que foren descoberts i els arribà la mort el dia 26 de juliol. Déu vulgui que no es repeteixin

mai més uns fets semblants d'una guerra del tot incivil, entre germans.

I, en tercer lloc, perquè a casa nostra tinguérem vincles de parceria, des de l'any 1810, amb sis famílies d'aquí les Gunyoles (Masó, Esteve, Cuscó, Beta, Baqués i Mestres), en temps del meu besavi, avi i pare, i sempre mantinguérem un mutu i fidel comportament amb les esmentades famílies, fins i tot d'ajuda mútua quan es presentà l'ocasió. El meu pare, ho recordo, sempre tenia paraules d'elogi per a tot el veïnatge de les Gunyoles.

Fet aquest petit preàmbul, anem a valorar l'excel·lent treball, pura artesanía, de les autores i autors del llibre que avui presentem i, a la vegada, homenatgem.

Diuen que per aixecar una paret de marge, pedra a pedra, s'ha d'estimar. Completament d'acord. Sense les moltíssimes hores que han dedicat al llibre les seves autores i autors avui no tindriem a les nostres mans la joia històrica del recull. Seguiríeu desconeixent els vostres avantpassats; no sabríeu els noms dels 90 ocells que han conviscut i continuen alegrant el vostre enlairat paisatge; no sabríeu el nom de les 60 plantes, quasi totes elles llenyoses, que han vegetat durant anys i panys amb el vostre viure, juntament amb els vostres quefers quotidians; no en sabríeu dels llocs, dels racons del vostre poble on estaven edificades el centenar de cases i la quarantena de masies que convisqueren, durant 1.037 anys, les alegries i les penes de les llargues nits d'hivern, així com les caloroses diades d'estiu, de feixuc treball.

Tampoc no en sabríeu de la història del vostre castell, ni del monument funerari romà, ni de les possessions que el monestir de Sant Sebastià dels Gorgs tenia aquí a les Gunyoles, dels segles XI al XIII, ni del Comú d'Avinyonet de l'any 1447, quan s'inicia l'agermanament d'Avinyó, les Gunyoles, Cantallops i l'Arboçar.

Un vell adagi del segle XVII diu textualment: "Un llibre obert és un cervell que parla, un llibre tancat és un amic que espera i un llibre cremat és un cor que plora". I avui hi podríem afegir que... un llibre quan et parla de la història del teu poble nadiu és el carnet d'identitat que et certifica, que et valora el teu sentiment familiar, ampliant-lo a estimació de poble.

Les autores i autors del llibre ens diuen, en veu del poeta Miquel Martí i Pol, que: "... el poble és el conjunt del nostre esforç, i la nostra veu i de la nostra petita mort..." Continua dient: "... el poble ets tu, tu i tu i tot d'altra gent que coneixes, i els seus secrets i els secrets dels altres. El poble és tothom, el poble és ningú, el poble és tot. El principi i la fi, l'amor i l'odi, la veu i el silenci, la vida i la mort..."

Amics, aquest llibre que presentem us donarà a conèixer, us recordarà velles generacions que visqueren, com tots vosaltres, el mateix retall d'horitzó: la Creu d'en Llanes, la Font del Cuscó, el Papiol i la muralla d'Olèrdola.

Els nostres avantpassats treballaren els mateixos polsosos rostolls i visqueren i sofriren els mateixos i injustos tractes de l'època del feudalisme.

A tots ens ha penetrat, fins al moll dels ossos, les gelades a la vinya de finals d'abril i les pedregades de juliol. En el bon sentit de la paraula, els nostres rebesavis s'embriagaren amb els garnatxes i queixals de llop, i nosaltres amb els xarel·los i subirats parent. I totes ens hem escalfat el cos, quan la neu s'ha aposentat al cim de la Creu d'en Llanes, amb les bullents aigüetes de farigola i romaní.

Però, siguem sincers i compassius a la vegada: les nostres velles generacions visqueren més pobrement, principalment els quatre segles,

del novè al dotzè, en què els sarraïns arrasaren deu vegades el nostre Penedès, deixant-lo cada vegada en la més gran misèria.

Al segle XIV, la pesta negra vingué d'Orient portà la mort a una tercera part de la població de Catalunya, amb el consegüent empobriment general. La pesta bubònica s'emportà centenars de vilafranquins. I la pesta negra? La nostra gent era humil, amb els seus costums i creences, temorosos d'un Déu castigador i, a la vegada, esperançats d'assolir un lloc privilegiat a la cort celestial, del tot merescut d'anys.

El nostre gran erudit historiador penedesenc Manuel Bofarull ens parla d'aquells temps. Les famílies vivien treballant i sofrien estimant, tenien el just per malviure. Les dones, envellides abans d'hora, endolades, escardalenyques... Els homes reganyosos, sorruts, fatigats... Els infants que mai no eren infants, perquè de petits ja els junyien a la feina...

No tot eren calamitats, però el seu viure era eixerraït. Sort de l'esperit de germanor que regnava entre les famílies que tenien arrelada una companyonia tan gran que les adversitats les vencien amb una gran dosi de sacrifici i d'abnegació.

Però... no seguirem per aquest camí, ja que a finals del segle XV és declarada la Sentència Arbitral de Guadalupe que decretà l'emancipació pagesa i l'abolició dels mals usos, de la qual cosa sortí força beneficiada la pagesia catalana que, amb el seu esforçat tremp, capgiraria el signe negatiu dels vells temps, amb el seu caràcter emprenedor, "tot guardant la vinya sense dormir a la palla", com deien antigament.

Al segle XVIII Catalunya passa de 400.000 habitants a tenir-ne 900.0000. L'economia experimenta una notable recu-

peració i la producció reactiva el comerç i la industrialització. És l'any 1720; les Gunyoles arriba als 100 habitants. Es cotitza el vi, el preu és de cinc cèntims el litre i el pa es paga a ral el quilo. Carles III declara la llibertat de comerç entre la península i les colònies americanes, i Catalunya en surt totalment beneficiada. El Penedès passa a vinyater. El "planta un cep allí on quep" s'imposarà al segle XVIII. Les Gunyoles continuarà amb els seus tradicionals oficis de palmissers, aprofitant el margalló, fent escombres..., així com també amb els de serradors, escorxaires, passadors de bigues... i, evidentment, plantant ceps a costers, marge-nats i fondals.

Ja hem arribat a l'era moderna, però no trenquem amb el passat. No oblidem les nostres tradicions, les nostres arrels, la nostra llengua, que és l'autèntic patrimoni cultural. Hem de seguir vetllant per la nostra riquesa popular, transmetre-la a les noves generacions, als nostres petits perquè no els envaeixi la plaga més dolenta: la indiferència!

De la mateixa manera que ho han fet les autores i els autors del llibre *Les Gunyoles, l'empremta de mil anys d'història*, hem de fer conèixer i propagar el vostre passat, perquè coneixent-lo serà estimat, i aquest esperit d'estima, d'agermanament, és l'autèntic motor que sosté els nostres pobles, la nostra Catalunya, tantes vegades fuetejada per l'Estat espanyol.

Amics, continuem fent poble. Hi ha moltes maneres de fer-ne. En teniu exemples vius aquí a les Gunyoles: l'home senzill, afectuós, ple d'optimisme, en Pau Vendrell, en Pau del Pi, nascut el 1875, sempre aprofitant l'ocasió per donar a conèixer els seus sentiments patriòtics, a la Font del Cuscó, sempre copsant l'ànima nadiua.

Un altre exemple el tenim en el pare Carles Surià, 60 anys de jesuïta servint a la

Companya de Jesús, missioner a l'Índia durant tota la seva vida, en una de les regions més pobres del món.

I... ¿No fou profitosa la labor d'en Ramon Puig i Bosch de Can Vendrell, llicenciat en lleis, filosofia i lletres, gran literat, escriptor i col·laborador del *Diccionari Català-Valencià-Balear*, d'Alcover i Moll, on recolliren, en equips, més de 700.000 paraules amb les seves respectives definicions?

Fer poble és també, ho sabeu tots, aguantar estoicament la ventada de santa Llúcia de l'any 1982, amb l'enderrocament d'aquest vostre iniciat local social, "La Torre", i agermanats, una vegada més, fer el miracle de tornar-lo a posar en peu. El vostre somni de més de 70 anys! Avui el vostre orgull.

Gunyolencs de profit i exemplars sou tots els que us heu esforçat durant 31 anys amb el vostre Pessebre Vivent, la vostra autèntica obra cultural de poble, amb 15 quadres de recorregut i pertanyent per mèrits propis a l'Associació Coordinadora de Pessebres Vivents de Catalunya.

Igualment hem d'elogiar els que esteu enfront de les entitats dels Diables, el Drac, el Grup Rock, els Bastoners... i continueu empenyent amb l'ideal del millorament social de les Gunyoles.

No cal dir que aneu pel bon camí. No defalliu! Amb el vostre esforç i amb el vostre esperit emprenedor esteu assolint un poble més obert, més dinàmic, més modern.

No us vull cansar més. M'allargo per donar l'enhorabona a les promotores del vostre novell llibre, encapçalades per la Gemma i la Carme. Elles i els seus col·laboradors s'han fet mereixedors del reconeixement de tot el poble de les Gunyoles pel seu esperit de donació, d'altruisme i de total generositat.

Alcalde d'Avinyonet, Joan Marcé, que durant 17 anys encapçales un Avinyonet cada dia més pròsper i més actiu: que juntament amb els teus companys de consistori veieu acomplerts els vostres anhels de superació.

Amics de les Gunyoles: que el vostre llibre us ajudi a conèixer-vos millor tot superant-vos. El vostre poble en sortirà beneficiat.

Us desitjo que els 365 dies de l'any els visqueu en justa i humana convivència.

Pere Sadurní i Vallès

(*) Parlament pronunciat en l'acte de presentació a les Gunyoles el 5 d'octubre del 2008.

Trinitat Catasús

VENDIMIARI

Pròleg de Vinyet Panyella.

Ed. Llibres de Terramar. Sitges 2008.

Gràcies a la iniciativa i l'eficiència de Vinyet Panyella tenim aquest llibre a les nostres mans. Cal felicitar l'editorial Llibres de Terramar, tot l'equip que la componen, per la publicació d'aquesta obra d'un poeta sitgetà, de vida curta i obra també relativament curta i que realment té una significació i un pes específic propi en el conjunt de la poesia catalana, especialment en la del segle XX.

El llibre va precedir d'un intel·ligent i ponderat pròleg de la ja mencionada editora Vinyet Panyella.

D'una manera concisa se'ns expliquen les dades biogràfiques de l'autor nascut a Sitges el 1887, de professió enginyer agrònom, que es casà amb Tùlia Mas, filla del pintor Arcadi Mas i Fontdevila, i que morí l'any 1940 a l'edat de 53 anys, que tant lla-

vors com ara la podem considerar una edat primerenca.

Trinitat Catasús, a qui es pot considerar el príncep dels poetes sitgetans, publicà el seus primers poemes l'any 1903 al setmanari local *El Eco de Sitges*, avui *L'Eco de Sitges*. Durant molt de temps continuà col·laborant amb assiduitat en aquest periòdic. Publicà també poesia en moltes altres revistes, tals com *La Veu del Camp*, *Themis*, *Castell de Ribas*, *Teatralia*, *L'Almanac de la Revista*, *Terramar*, *Un emenic del poble*, *Proa*, *Baluard de Sitges*, *Catalunya artística* i *El poble català*. Tota la seva obra fou recollida en els quatre llibres: *De l'hort i de la costa* (1915), *Poemes del temps* (1919), *Vendimiari* (1921) i *Robins de magrana* (1930). Ha deixat també força obra inèdita.

Segons l'autora del pròleg, "els seus orígens no difereixen gens de la seva generació".

Modernista al començament, evolucionava cap al noucentisme. I la seva poesia va lligada a la pintura de Joaquim Sunyer –un altre sitgetà que és el paradigma pictòric de l'estètica noucentista– i de l'escultor Enric Casanovas. En la poesia de Catasús es descobren ressos de Maragall per inclinar-se després a la musicalitat de Costa i Llobera i de Joan Alcover, i adequar-se posteriorment a la dels noucentistes per antonomàsia, contemporanis seus: Carner i Guerau de Liost.

Malgrat que avui Trinitat Catasús és un poeta quasi desconegut, en aparèixer les seves obres foren saludades molt elogiosament pels intel·lectuals de la seva època. Josep M. Junoy, Carles Riba, Alexandre Plana i Joaquim Folguera, entre d'altres, s'ocuparen en sentit positiu dels seus llibres. D'aquest últim, en són les paraules que segueixen: "Si judicàvem aquest llibre (es refereix a *De l'hort i de la costa*) segons la vella estètica que junyia la

bondat a la bellesa, diríem que és bell perquè és bo o que és bo perquè és bell".

Podem alegrar-nos veritablement de l'aparició d'aquesta obra i també ens podem alegrar de la promesa de l'editorial de publicar tota l'obra de Trinitat Catasús.

Repetim el que hem dit al començament: cal felicitar els editors d'aquest llibre, especialment Vinyet Panyella per la seva tasca de gran mèrit. Primer per la pulcritud de l'edició. Segonament perquè ens facilita l'oportunitat de poder accedir a la lectura d'un poeta els llibres del qual avui difícilment es poden trobar. I en tercer lloc perquè han realitzat un veritable servei a la cultura, a la cultura amb majúscules. És un autèntic enriquiment de la bibliografia penedesenca. Per totes aquestes raons tots els que han fet possible l'edició d'aquest llibre –d'estètica mediterrània com el poeta– s'han fet dignes de l'agraïment dels que estimem les manifestacions de l'esperit.

Ventura Sella

DD. AA.

VILOBÍ DES DE L'OBLIT. HISTÒRIA ORAL DE LA GUERRA I EL FRANQUISME

Ed. Ajuntament de Vilobí del Penedès 2007.

En el procés de recuperació d'allò que en diem la memòria històrica i prenent com a base la memòria oral Mireia Martí Mata, Pilar Piñeiro Méndez i Irene Rodríguez Rovira han portat a terme la tasca d'entrevistar i aplegar informació de vint-i-quatre veïnes i veïns del municipi de Vilobí a l'entorn dels diversos aspectes que configuraven la vida al poble en els anys de la república i la guerra. En conjunt una tasca no pas fàcil, i més quan ens referim a una comunitat humana tan reduïda com la

d'un poble del nostre Penedès, però que ens dibuixa els diversos episodis d'una època, des dels més dramàtics fins als més quotidians, tal com remarca l'alcalde en una salutació inicial.

El pròleg del volum és a càrrec de l'historiador Salvador Campamà, el qual fa una introducció general a les diverses etapes del període tot remarcant la necessitat d'anar fent camí en el procés de fer memòria i trencar la por a parlar del passat. El volum compta amb un ampli prefaci de les autores, on fan referència als inicis del seu procés de treball, als seus plantejaments i procés d'elaboració fins a aconseguir aquest volum de més de dues-centes pàgines i el complement d'un DVD de 90 minuts sobre els mateixos temes que es tracten al volum. La metodologia final de presentació del treball és temàtica, des de la II República, la guerra i la postguerra, amb la figura del dictador, fins a l'escola, les activitats econòmiques, els canvis tècnics, les festes, el festeig i, en definitiva, la imatge de les persones que hi ha al darrera. A diferència d'altres treballs de memòria oral, en aquest cada testimoniatge apareix referenciat amb les inicials corresponents. En definitiva, un treball extens i prou destacable, amb una completa recopilació i elaboració de les dades, amb el complement de nombros material gràfic, l'esmentat DVD i uns annexos finals. Només cal dir que hom voldria un treball com aquest, valent, directe i complet per a cada un dels municipis del Penedès.

J. S. B.

Josep M. Rovira

ESPIRAL

Ed. de l'autor. Vilafranca 2008.

Direm que feia ja alguns anys que no li coneixíem a Josep Maria Rovira obra nova. Farcia els tradicionals recitals amb un aplec revisat de treballs d'altre temps, sempre agradosos, però servava la producció més recent, qui sap si deixant entreveure que no hi havia gran cosa nova. Ara ens sorprèn amb l'aplec d'una trentena de poemes breus datats entre el 2005 i el 2008, un conjunt que ens permet esbrinar alguns trets de l'evolució en la seva línia creativa, en la mateixa mesura que evoluciona la vida de tots i cadascun de nosaltres. Rovira ens té molt acostumats al joc de la passió amorosa prou deslligada de la seva trajectòria vital en una poètica d'intimismes, com un joc a l'entorn d'una segona personalitat del poeta, allunyada de la imatge real del pare de família fet a la lluita diària; ara i aquí, però, els seus versos semblen cercar els signes esparsos de la transcendència, de la permanència enfront la fugacitat d'una relació enlluernada.

És justament aquesta dicotomia entre el món real i el dels pensaments somiadors el que s'albira en algunes de les composicions d'aquest aplec, fent un espai de temps mort entre les ombres de la realitat, però també amb diverses composicions que intenten una descripció efectiva d'un entorn que en algun moment ens dibuixa el Penedès sense esmentar-lo ("La mar i la plana ballen una eterna dansa"). En determinats moments el paisatge ens esdevé suggeriment d'una relació íntima, metàfora dels espais de la física amorosa. En conjunt una poètica més minimalista que mai, farcida d'insinuacions, de mitjos tons, de notes tot just apuntades, talment com una invitació a la imaginació.

J. M. L.

Xavier Rubio**ALMENAR 1710. VICTÒRIA ANGLESA A CATALUNYA**

Col. Camp de Mart. Ed. Llibres de Matrícula. Calafell 2008.

Amb veritable sorpresa rebem aquest volum dedicat a la històrica batalla d'Almenar en l'entorn de la Guerra de Successió. Sorpresa agradable per l'interès històric del treball i el magnífic caràcter divulgatiu de l'edició, especialment acurada amb multitud d'il·lustracions sovint a color, esquemes, mapes i imatges que, en conjunt, aconseguen donar a l'edició un caire didàctic prou destacable, no sols per a qui cerca referències bibliogràfiques sobre el tema, sinó també per a tots aquells que, afeccionats a la història, no comptem pas amb coneixements específics a l'entorn del tema militar.

L'edició, que obre una nova col·lecció dedicada a batalles memorables en la història catalana, s'obre amb una informació general sobre la guerra a començaments del segle XVIII, tot seguit entra en la campanya del 1710 per acabar en les consideracions sobre l'ofensiva aliada, amb uns apèndixs finals documentals i d'imatges del camp de batalla en l'actualitat. Com remarca Xavier Hernández Cardona en el pròleg, es tracta d'un treball –i una edició, afegim nosaltres– exemplar per la reconstrucció de la batalla i la consulta exhaustiva de fonts textuais i cartogràfiques.

J. S. B.

Xavier Hernández**PIC, REPIC I REPICÓ: ES FESTA MAJOR!**

Ed. Andana. Vilafranca 2008.

Un volum que convida, d'entrada, a ser fullejat, a gaudir de la netedat de l'edició

i del to vital de les encisadores il·lustracions de Lluís Masachs. Hom s'adona llavors que les seves pàgines no acullen un text de compromís ni un conte per a menuts, sinó més aviat una prosa àmplia, adreçada com a mínim a aquells que tenen edat suficient com per pensar en ser aviat adolescents. L'observació que s'endevina tot seguit és que l'autor, Xavier Hernández Ventosa, s'hi ha pensat molt abans d'entrar-hi, que ha portat a terme un treball ampli, no pas de documentació erudita, sinó sobretot amb la voluntat de trobar una tècnica expressiva –el narrador omniscient en tercera persona– que li permeti entrar amb lleugeresa en un tema una i mil vegades narrat i descrit, i poder fer-ho, a més, des d'uns personatges que sovint tenen també una història o una trajectòria personal, dins o fora de la festa, prou interessant. El resultat és un llibre que dona per molt, que convida a estirar fils, que proposa molt més del que diu. La Festa Major com un text farcit de possibilitats.

El llibre convida a una lectura pausada, un capítol cada vespre si es vol que el fil de la narració no demana desvetllar el que hi ha al següent capítol. La línia argumental és la de la processó de sant Fèlix el 30 d'agost, pas a pas, ball a ball, fins a la darrera novena, amb la voluntat de fer-ne una síntesi completa de tot i de tots, de personatges, situacions, trajectòries i realitats, sovint amb noms qui sap si prou explícits. Xavier Hernández aconsegueix moure's en aquesta mena de cosmografia absoluta sense perdre les mides, en base a deixar temes i detalls tot just apuntats, sense voluntat de fer pedagogia ni de la festa ni de la història en la seva vila; en definitiva, amb la ben sana intenció de trobar l'àmbit d'art literari que la més tradicional de les identitats vilafranques permet generar.

J. S. B.

Isidre Aymerich**EL PAPER MONEDA,
ELS BONS I ELS VALS A
LA SEGARRA DURANT LA
GUERRA CIVIL (1936-1939)**

Ed. de l'autor. Cervera 2008.

Membre especialment actiu durant molts anys de la secció de Filatèlia i Numismàtica del nostre IEP, on va desenvolupar una tasca prou significativa ja en el tema del paper moneda de la guerra al Penedès amb una exposició itinerant prou recordada, Isidre Aymerich ha tingut ocasió en aquests darrers anys i per motius personals de fer estada a la comarca de la Segarra i ha estat allí on, amb la constància que sempre l'ha caracteritzat i amb un nombrosíssim dispendi de temps, ha acabat d'enllestir aquest treball sobre el paper moneda en el temps de la guerra i en els diversos indrets de la comarca.

El resultat és aquest volum, que considerem, a la nostra manera de veure, una edició de referència, per la cura amb la qual s'ha portat a terme, amb una excel·lent impressió a color i el detall en l'explicació municipi a municipi. D'aquí que l'edició hagi d'esdevenir des d'ara material de consulta obligada per a qui vulgui conèixer amb deteniment aquesta temàtica en relació amb la Guerra Civil (1936-1939) als setze municipis de la comarca. Remarquem que el volum ha fet autèntiques troballes i que aquesta és una aportació tan pacient com inestimable a la nostra bibliografia, d'aquí que nombroses entitats, des del Consell Comarcal fins a l'Institut d'Estudis Ilerdencs, hi hagin donat suport. El pas següent serà ara esperar que Aymerich completi el seu estudi sobre aquest tema a les tres comarques penedesenques, una tasca que té molt avançada però que resta també condicionada per l'amplitud de municipis que componen el Penedès.

J. S. B.

Juan Borràs**UNA GUERRA A LES
NOSTRES VIDES
PER QUÈ LLUITAVEM?**

Ed. Centre d'Estudis Canongins Ponç de Castellví. La Canonja 2006 i 2007.

En la commemoració del setantè aniversari de l'inici de la Guerra Civil el Centre d'Estudis Locals del tarragoní poble de la Canonja va entomar l'ambiciós projecte d'edició de tres volums sobre la Guerra Civil dels quals han vist la llum els dos primers, amb més de sis-cents pàgines cada un, dedicat el primer a la biografia de la població en l'entorn de l'enfrontament civil, és a dir, de 1936 a 1939 i el segon a la memòria escrita i oral des del front, la rera guarda i l'exili, és a dir, a l'entorn dels testimoniatges de tots els que des d'una o altra banda van viure l'enfrontament. El resultat és un treball amplíssim, obra d'anys de constància i treball de Juan Borràs Llop, el qual ha comptat igualment amb el suport de Francesc Roig, amb un notable complement gràfic i una amplíssima labor documental i bibliogràfica que cal destacar.

Certament el caire polièdric de l'obra, amb la voluntat d'oferir totes les perspectives prou diverses que va tenir la temàtica social i bèl·lica des dels anys trenta fins al camí de l'exili el 1939 creiem que dóna al treball una perspectiva modèlica, entre altres aspectes, pel fet que les dimensions humanes de la població que permeten un abast que en altres nuclis urbans no seria pas possible, però tenint com a contrapartida la notable incidència dels fets bèl·lics en un municipi com aquest tan proper a Tarragona i a Reus. Es recupera ara i aquí de forma definitiva, convenientment contextualitzada i exposada amb rigor històric i desapassionament formal la memòria històrica –a l'espera del tercer i darrer volum situat en l'espai de la postguerra– d'un temps i un espai

humà. En qualsevol cas, un important punt de referència i anàlisi de plantejaments per a tants altres treballs d'aquestes característiques sobre els que s'està treballant.

J. S. B.

Antoni Regueiro

VOLEU PARAR DE DISCUTIR!

Dibuixos d'Eva Garcés. Ed. Vilatana.
Col. Cercavila. Vilafranca 2008.

A hores d'ara podria semblar difícil haver arribat al número 32 de la Col·lecció Cercavila tractant aspectes diversos dels balls populars de les nostres celebracions festives més tradicionals; val a dir, però, que la vitalitat d'aquesta temàtica, lluny d'estroncar-se, sembla trobar constantment nous camins en una dinàmica que se supera a ella mateixa amb textos i il·lustracions que, com en el cas que avui ens ocupa, semblen disposats a remarcar una intensitat certament engrescadora en l'entorn del món dels lectors infantils.

La temàtica del Ball de Malcasats podia semblar, a primera vista, especialment difícil per ser tractada des d'una perspectiva lúdica i d'aprenentatge, els dos camins que semblen disposats a confluïr en la literatura infantil; val a dir, però, que l'enginy de Toni Regueiro i el notable vitalisme dels dibuixos d'Eva Garcés han fet possible a les seves pàgines el que n'hauríem de dir una recreació de l'essència del ball, que no és altra que la incidència del diàleg com a base de l'entesa en les disputes, en aquest cas en una població que es veu afectada per una problemàtica directament festamajorenca. Com sempre, l'edició s'acompanya de la música o tonada del Ball de Malcasats, recollida fa un centenar d'anys a Vilanova per Joan Amades, amb transcripció i grafia musical de Xavier Bayer; l'acompanyen

una completa nota sobre aquest element del nostre folklore, a cura de Joan Cuscó, i un apèndix amb propostes pedagògiques preparat per Neus Pelfort.

J. M. L.

Paton Soler

CANÇONS TRADICIONALS

Ed. Drak Trak Music. Vilafranca 2008-11-03.

No entrariem pas a comentar aspectes de música si no fos que en Paton –incansable i constant com cap altre– ha volgut aplegar i musicar aquí deu composicions d'entre les més essencials del repertori tradicional català: per a fer-ho ha anat a la versió recollida per Joan Amades i s'hi ha encarat sense vacil·lacions ni preocupacions formals, d'aquí que una meravella com *El comte Arnau* s'allargui durant més d'una dotzena de minuts, que les creacions d'aquest àmbit del patrimoni tradicional no en sabien res d'extensió ni d'altres condicions que no fossin les d'explicar la història amb els detalls escaients.

I aquí trobem *La cançó del lladre*, *El testament d'Amèlia* o *La filla del marxant*, entre altres. Un conjunt discogràfic, dedicat explícitament als seus avis, a cada casa components efectius en la transmissió de la tradició, que inclou en l'edició la lletra completa i un pròleg de Fontxo Blanc que revisa la trajectòria personal i discogràfica d'en Paton Soler, un home disposat sempre a proporcionar eines per conèixer i divulgar la poètica i la música que l'acompanya, en l'espai del nostre Penedès, com havia fet ja en l'enregistrament de *Poetes del Penedès* que primer va difondre a través de Vilafranca Televisió.

J. M. L.